

Selv studerende, der har gennemgået dette pensum, vil imidlertid ikke med forståelse kunne læse de seneste års forskningsresultater, der anvender kvantitative metoder, således som de f. eks. findes publiceret i *The Journal of Interdisciplinary History*, *Explorations in Economic History*, *Economic History Review* og *The Journal of Economic History*. En nødvendig forudsætning for at få udbytte af sådanne artikler er, at de studerende tillige har kendskab til de vigtigste emner inden for den økonometriske teknik, navnlig i forbindelse med multipel regressionsanalyse og udbygningerne af denne gennem undersøgelser for autokorrelation, multicollinearitet o. l. Dette tredje niveau er efterhånden blevet et obligatorisk led i studieplanen for økonomisk historie ved amerikanske universiteter.

Når man har lagt sig fast på det niveau, der skal nås ved undervisningen, kan man stille sig det spørgsmål, om man nødvendigvis behøver en speciel lærebog i kvantitative metoder for historiestuderende, idet der findes talrige – udmærkede og pædagogisk veltilrettelagte – lærebøger inden for alle tre niveauer til anvendelse ved undervisningen inden for samfundsvidenskaberne og de eksakte videnskaber.

Ud fra hensynet til den anvendte teknik synes der ikke at være noget specielt incitament til at udarbejde specielle lærebøger, og når det alligevel er sket i de senere år, må årsagen formentlig være den rent pædagogiske, at det er lettere at få historiestuderende gjort interesserede i emnet, såfremt det eksempelmateriale, der indgår i en sådan lærebog, beskæftiger sig med forhold, der har den studerendes interesse, hvilket normalt kun i mindre omfang vil være tilfældet ved de grundbøger udarbejdet til brug for samfundsvidenskaberne, som det ellers vil være mest nærliggende at anvende.

Den foreliggende bog, der er et engelsk eksempel på en sådan metodebog for historiestuderende, dækker i forhold til det, der er nævnt ovenfor, nærmest niveau 2, og den minder derfor i sit indhold meget om Bernt Schiller og Birgitta Odén: *Statistik för historiker*, 1970 (s. 15–188), idet den dog gør noget mere ud af lineær regression med en uafhængig variabel end den svenske lærebog, hvilket ubetinget er en fordel. I øvrigt er bogen særdeles traditionelt opbygget. Eksempelvalget er udelukkende sket fra britisk historie, men dækker her til gengæld meget bredt, både kronologisk – fra det 11. til det 20. århundrede – og tematisk – landbrug, udenrigshandel, skibsfart, stemmeafgivning i parlamentet, prisserier, vielsesaldrer m.m. En sammenligning med Schillers og Odéns bog viser i øvrigt ikke store forskelle, og eksempelvalget kan derfor være det afgørende for, om man vil vælge den ene eller den anden ved undervisning i Danmark, såfremt man skulle ønske at give historiestuderende en undervisning, der svarer til det niveau, der er angivet med de to bøger.

Hans Chr. Johansen

Jean Lhomme: Économie et histoire. Travaux de droit, d'économie, de sociologie et des sciences politiques, no. 55. Genève 1967. 200 s.

Forholdet mellem historievidenskaben og samfundsvidenskaberne er efterhånden et emne, der har været gjort til genstand for en omfattende diskussion,

hvis resultater i høj grad har været præget af grundindstillingen hos de forskellige skoler – især inden for historievidenskaben – der har deltaget i diskussionen. I de senere år har denne debat især fået ny næring fra USA, hvor såvel historikere som samfundsvidenskabsmænd – især økonomer – har deltaget, og deres analyser er blevet suppleret med en række væsentlige bidrag fra teoretikere, der har deres udgangspunkt i en filosofisk skoling.

Målt med dybden i denne amerikanske diskussion er det kun lidt, der kan hentes fra den foreliggende bog, der i det væsentlige er en samling af tidligere publicerede artikler, hvoraf flere i tid ligger forud for den ovennævnte amerikanske diskussion. Hertil kommer, at når forfatteren vil undersøge forholdet mellem historie og samfundsvidenskab, hopper han i så godt som alle tilfælde over, hvor gærdet er lavest, idet han adskillige steder betoner, at han sætter det som sin opgave at undersøge relationerne set ud fra økonomens synspunkt – altså hvad nytte kan økonomien have af historien? – hvor dette forhold i den internationale diskussion har været det mindst problematiske. Dette hænger sammen med, at økonomien – som andre samfundsvidenskaber – har brug for fortidens erfaringer til at formulere generelle teorier, der kan anvendes til at forudsige konsekvenserne af alternative fremtidige hændelsesforløb, og historien bliver derved som hjælpevidenskab til økonomien den eksempelsamling, som økonomien kan øse af. Forfatteren peger derfor også på – efter at han har beskrevet denne traditionelle opfattelse – at økonomien vil være mest interesseret i, at historikeren beskæftiger sig med komparative studier og makroundersøgelser for derved at fremdrage materiale, der muliggør mere generelle konklusioner.

Ser man imidlertid på det omvendte forhold – hvad nytte kan historikeren have af samfundsvidenskaben, in casu økonomien? – er der langt flere problemer i dette, navnlig med hensyn til generaliteten i de økonomiske teorier, d.v.s. i hvilket omfang teorier bygget over et bestemt institutionelt system har så generel karakter, at de kan tages i anvendelse af historikere ved undersøgelse af ældre tiders samfund, hvor bl. a. de institutionelle rammer var anderledes og de agerende personer andre. Her viger forfatteren som sagt udenom, selv om de senere års teoretiske diskussion blandt økonomer netop om dette forhold, inspireret af u-lands-problematikken, kunne have givet et passende udgangspunkt for en analyse. Han nøjes i stedet med at fremhæve fire forhold, som han finder er karakteristiske for samfundsvidenskabernes arbejds-metode og som med fordel i højere grad skulle kunne overføres til historieforskningen, nemlig en eksplicit klargøring af de studerede fænomeners repræsentativitet, homogenitet (at det virkelig er ensartede problemer, der sammenlignes) og kontinuitet (fænomenernes indbyrdes sammenhæng) samt arbejde med lange tidsserier. Hertil er imidlertid at sige, at lige så rigtigt dette kan være for mange historiske problemstillinger, lige så klart må det være, at nytten af at inddrage sådanne overvejelser i høj grad må være afhængig af, hvilke typer af historiske undersøgelser man står overfor.

De nævnte problemstillinger udgør hovedparten af bogen. Den indeholder desuden tre kapitler, der behandler enkeltproblemer inden for fransk økonomisk historie, nemlig kriser i Frankrig i det 19. og 20. århundrede, lønudviklingen 1815–1914 og koncentrationstendenser i fransk erhvervsliv under det

andet kejserdømme. Der gives en lang række faktiske oplysninger om forholdene, men analysen af de enkelte fænomener, der domineres af et ønske om at karakterisere de sociale kræfter, der ligger bag de skildrede begivenheder, kan ikke siges at frembringe væsentlige nye resultater til vurdering af udviklingslinierne.

Hans Chr. Johansen

Istoriceskie zapiski 90. Akademija NAUK SSSR, Institut istorii SSSR. Moskva, izdatel'stvo »NAUKA«, 1972, 379 s. 1.80 rubler. (Historiske optegnelser 90. Sovjetunionens Videnskabernes akademi. Moskva, forlaget »NAUKA«, 1972).

Det 90. bind af *Istoričeskie zapiski* er præget af bidrag til Ruslands historie efter 1917, idet næsten halvdelen af bogens sidetal optages af afhandlinger om denne periode. I øvrigt er der som vanligt tale om en ret stor spredning hvad angår behandlede emner og perioder inden for Ruslands/Sovjetunionens historie. Der er således i det foreliggende bind bidrag til Ruslands historie i både det 17., 18., 19. og begyndende 20. årh., og emnerne spænder fra egentlig politisk historie over økonomisk historie til idéhistorie og historieskrivningens historie.

Det er indlysende, at der ikke kan blive tale om en anmeldelse i egentlig forstand af et så broget indhold. Jeg skal derfor indskrænke mig til kort at angive, hvad de enkelte bidrag omhandler, så evt. interesserede selv kan orientere sig nærmere.

M. I. Kulicenko har skrevet om »Broderfolkernes samarbejde ved opbygningen af den sovjetiske flernationale stat«, en artikel der synes inspireret af det sovjetiske kommunistpartis centralkomité's forordning »Om forberedelsen af 50-årsdagen for oprettelsen af SSSR«. Forf. vil i øvrigt snarest offentliggøre en monografi om dette emne, dvs. om relationerne mellem de forskellige nationer i Sovjetunionen og tendenserne i disse relationers udvikling. *T.D. Jonkina* har skrevet om »Den VI alrussiske sovjetkongres« (november 1918) og har villet påvise, at denne kongres var udtryk for befæstelsen af sovjetmagten i Rusland og for de arbejdende massers anerkendelse af bolsjevikpartiet som det eneste parti, der var i stand til at lede staten. *N.G. Dumova* har behandlet det såkaldte Kadet-parti (efter forbogstaverne i konstitutionelle demokrater), et borgeligt-liberalt parti, og dets politik i Den provisoriske regerings periode fra marts til november 1917. Denne afhandling er endnu et vidnesbyrd om den voksende interesse blandt sovjetiske historikere for den russiske revolutions tabere. *E.L. Rudnickaja* har skrevet om en etape af den socialistiske tanks historie i Rusland ved at analysere den russiske biolog og sociologiske teoretiker N.D. Nozins filosofi. *P.A. Ostrouchov* har skrevet om det vigtige marked i Nizegorod i årene omkring de russiske landboreformer i 1861. *M. V. Neckina* har i sin afhandling om historikeren *V.O. Kljucevskijs* magisterafhandling fra 1871 (om oldrussiske helgenlegender som kilde til Ruslands kolonisation) ydet et bidrag til såvel den russiske historiografis historie som til russisk lærdomshistorie. *N.B. Golikova* har analyseret livegne bønders handel i begyndelsen